

INTERVJU S JOSIPOM DINIJEI BOTTERIJEI

razgovarao fra Jerko Kolovrat

Josip Botteri Dini (Zagreb, 3. lipnja 1943.) hrvatski je slikar. Najpoznatiji je po djelima sakralne tematike, posebice po vitrajima i mozaicima. Nakon završene gimnazije u Splitu, Botteri Dini 1964. godine upisuje Akademiju likovnih umjetnosti u Zagrebu, gdje pohađa studij slikarstva kod profesora Ljube Ivančića, Ferdinanda Kulmera, Vjekoslava Paraća, Krste Hegedušića i Ive Režeka i gdje je godine 1968. diplomirao u klasi prof. Miljenka Stančića. Nakon završetka studija predavao je povijest umjetnosti na gimnazijama u Kninu i Bolu do 1975., nakon čega postaje slobodni umjetnik i član ZUH-a. Ujedno je bio i upravitelj Galerije umjetnina "Branislav Dešković" u Bolu. Danas je profesor na Likovnoj akademiji u Splitu, čiji je bio suosnivač. Samostalno je izlagao preko stotinu puta u zemlji i inozemstvu; neki od gradova s tog popisa su Pariz, Milano, Frankfurt, Padova, Toronto, Los Angeles, Ljubljana, Zagreb, Mostar, Split, Dubrovnik i dr. Njegovi se mozaici i vitraji nalaze u crkvama u Melbourneu, Splitu, Dubrovniku, Bolu, Baškoj Vodi, talijanskom Porto d'Ascoliju, austrijskom Wulkaprodersdorfu i Beču itd. Također je ostvario više ciklusa slika na platnu i drvu, kao i u tehnicama svilotiska i grafika. Djela mu se nalaze u Vatikanskom muzeju, Galeriji «Branislav Dešković» u Bolu,

Galeriji umjetnina u Splitu, zagrebačkom Muzeju za umjetnost i obrt, Muzeju grada Šibenika, Zbirci Zagrebačke nadbiskupije i Zbirci Biškupić. Hrvatski likovni kritičar Josip Depolo napisao je monografiju o Josipu Botteriju Diniju.

Srdačno vas pozdravljam franjevačkim pozdravom: „Mir i dobro“! Kao priznati umjetnik, ne samo u Hrvatskoj već i u inozemstvu, možete li nam reći koliko i kako ono što jeste i što živite utječe na vaš umjetnički izričaj, tj. kako se odvija dinamizam između onoga što osjećate i onoga što stvarate?

Zahvaljujem za vaš poziv na ovaj razgovor. Vaša pitanja uvode me u promišljanje o mojem umjetničkom pozivu i mojem predanju stvaralačkim činima. Svaki umjetnik ostvaruje svoj doživljaj svijeta i život kroz svoju umjetničku interpretaciju u svojem originalnom djelu. Samom umjetniku njegovo djelo ne bi bilo nužno potrebno jer u njegovoj nutрини, s njime u duhu, živi njegova umjetnost. Ali čovjek je biće okruženo sa sebi sličnima i nosi sposobnost za interpretaciju, tj. komunikaciju. Umjetničko djelo sredstvo je komunikacije doživljaja umjetnika. Umjetnik svoju misao i doživljaj u svojem djelu objavljuje drugima. Stvarajući svoju umjetničku istinu iskazuje uvijek ono novom, neočekivano i do njega nepoznato, ostvareno na njegov način. On istražuje nove oblike, oblike, crtovlje, stvara mogućnost komunikacije sa svijetom koji

ga okružuje. Na umjetnički izričaj sigurno utječe sav život i čitava stvarnost. Svako vrijeme i mjesto može biti pogodno i prikladno za stvaranje umjetnosti. Moj život se do sada, kada sam stariji čovjek, odvijao u valovima nadahnuća. Ta su nadahnuća transcendentna. Ona nisu isključivo plodovi moje volje. Dobivam nadahnuće iz vjere u Krista Gospodina, Sveto Trojstvo, evanđeoske istine i učenja Crkve. Izvor mojih sakralnih tema je Sveto Pismo i život svetaca. Život s Kristom, vjerujući njegovoj riječi i osjećajući njegovu ljubav obavlja moj duhovni život. Umjetnost je plod i svjedočanstvo duhovnog života umjetnika. Slika mora imati svoje okvire. Slikarstvo je medij za evanđeosku poruku i suvremenu interpretaciju naše svete katoličke vjere. Dinamika našeg osjećanja i našeg

stvaranja ovisi o dubokim duhovnim mijenama i nevidljivim smjerenjima prema uzvišenom i boljem svijetu.

Veći dio vašeg opusa sakralne je tematike. Ta nam činjenica pokazuje da vaše stvaralaštvo nije samo umjetnički izričaj nego i izričaj vjere. Koju važnost vjera zauzima u vašem životu i kako se osjećate znajući da vaša djela u mnogim crkvama uzdižu ljudski duh k Bogu?

Zbog činjenice da su moja djela postavljena u mnogim crkvama osjećam i odgovornost uz ponos i radost. Kršćanstvo je neodvojivo od umjetnosti. Povijest umjetnosti dokazuje kako je kršćanstvo ostvarivalo i danas ostvaruje kulturni rast uljudbe kroz umjetnosti koje je ono podržavalo. Danas više nije

Crkva predvodnica umjetničkih pokreta i pravaca kao što je to bila u prošlosti, ali ona ne odustaje od sudjelovanja u kulturnom životu svijeta znajući da je umjetnost ogledalo duha, čudesno područje na kojem se govori univerzalnim jezikom umjetnosti. Valja priznati Crkvi veliku ulogu u kulturi i vrlo pažljivo promatrati i danas njezinu kontinuiranu zauzetost u kulturi, znanosti i svim drugim oblicima komunikacije na duhovnom planu. Sakralna ili sveta umjetnost ili Bogu posvećena umjetnost, oblik je molitve. Kako bi nastalo jedno umjetničko djelo

umjetnik mora biti posvećen svojem zvanju. Mora biti neprestano svjestan svoje uloge u zajednici i dar koji je dobio mora iznova upoznavati i dograđivati. Potreban je i žar duha kojeg raspiruje nova spoznaja, za kojom valja tragati. Umjetnik treba upoznati svu kulturu svijeta, sve umjetnosti, a uz to stalno bilježiti svoja viđenja koja se u nutrini, u samoći, kao u bljeskovima javljaju. Ovdje vrijedi sjetiti se sv. Pavla i govora o ljubavi. Riječ ljubav pokriva i ono što je lijepo i istinito. Ponekad i uz teškoće treba zabilježiti taj posjet ideje jer ono što nije zabilježeno ne postoji. Umjetnik ne zna unaprijed ishod svojeg umjetničkog djela. Stoga marno, strpljivo i zanosno, sa srcem punim ljubavi, treba davati sve od sebe kako bi ponekad ostvarili i ono tajnovito i čudesno lijepo.

Malobrojni znaju da ste jedno vrijeme bili sjemeništarač u Isusovačkom sjemeništu na Šalati. Kako ste dospjeli u sjemenište i sjetite li se rado tih dana?

Dvije i pol godine provedene u sjemeništu na Šalati u Zagrebu moj su duhovni život odredile za sav budući životni tijek. Kršćanin nije čovjek izbora. Krist sam kaže: niste vi izabrali mene, ja sam vas odabrao. Koga Isus odabere, taj zauvijek ostaje s njim i sve u životu dogovara s njim. Nisam postao svećenik jer za taj najuzvišeniji poziv nisam našao u sebi sve potrebne snage kako bih s Kristom mogao pasti njegovo stado. Kasnije sam otkrio umjetnički poziv kroz koji sam mogao svo nadahnuće blagom vijesti, u svojem vremenu, umjetnički interpretirati i tako kroz likovnost biti ministrant u kršćanskoj kulturi. Kršćanska kultura duhovna je stvarnost koja kroz svu povijest neprekidno, na svim poljima umjetnosti, interpretira blagu vijest. Umjetničke interpretacije uvijek su nove,

a ipak međusobno povezane zlatnom podlogom evanđeoskih istina. Evanđelje, Stari i Novi zavjet, zapisi su neprestane Božje prisutnosti u povijesti ljudskoga roda, a za kršćane, u povijesti spasenja. Svoja nadahnuća, koja umjetnik crpi iz svetih tekstova, u svakom novom umjetničkom djelu prevodi jezikom svoje umjetnosti u obnovljenu istinu ili događaj koji u slušatelju, promatraču ili čitatelju bude nove zanose i potiču na nove duhovne izazove. U tom smislu, nutarnji život umjetnika koji se priklonio svetog umjetnosti biva ozbiljan i u neprekidnom stanju oslušivanja. Neki umjetnici upravo su to oslušivanje ili pronicanje prema duhovnoj stvarnosti ostvarili u svojem djelu. Sjetit ćemo se Ivana Meštrovića i njegova kipa koji prikazuje sv. Ivana Evanđelistu dok vidi apokalipsu, istovremeno sav napet bilježi u knjigu svoj zapis, pogledom uprtim u nadvijet. Moj odlazak u sjemenište odvijao se davne 1958. godine. Bio sam, kao i moja braća, ministrant u crkvi Presvetog Srca Isusova u Splitu, a ponekad i u Gospe od Zdravlja gdje sam pohađao vjeronauk. Pamtim mnoge redovnike, posebno isusovce i franjevce, ali i dominikance i tolike dijecezanske svećenike. Mislio sam kako je sjemenište pravo mjesto gdje će mi duša biti ispunjena. I bila je, ali ona jedinstvena i odlučujuća odluka nije se tamo dogodila. Vjerujem kako je služba umjetnika za mene bila određena, a sjemenište je bilo mjesto i dahokrug mog buđenja kao vjernika, pa čak i kao umjetnika, ali i kao domoljuba i radoznalog čovjeka kulture, posebno kršćanske kulture i svih umjetnosti.

Otac ste ak. slikarice Ane Marije Peruzović Botteri i stric ak. kipara fra Duje Botterija. Vaš stric koji se također

zvao Josip bio je poznati ak. slikar. Kakav je osjećaj imati u obitelji umjetnike i koliko vam znači njihova podrška?

Naša obitelj od davnina je usmjerena na likovnost i različita intelektualna zanimanja. Naš pradjed bio je prvi fotograf u Splitu, stric Josip bio je slikar po kojem sam i dobio ime, a i slijedio sam ga u zvanju, kao i moja kćerka Ana Marija. Fra Duje je akademski kipar. Naša unuka Estera Mihaela također se priprema za zvanje slikara. Naš sin Aron diplomirani je dizajner. Naši su se stari bavili kamenarstvom. Bilo je liječnika, pravnika, nastavnika itd. Obitelj je nezamjenjiva životna scena, od kritike do podrške, čestitke i priznanja.

Koje od vaših djela smatrate najvrjednijim i zašto?

Posebno sam vezan uz križni put u dominikanskoj crkvi u Splitu. To je bio moj prvi križni put. Nastao je u vremenu nakon oltarne pale Gospe od Milosti za dominikansku crkvu na Bolu na Braču. Stilski, te slike su čvrsto povezane. One su nastale u periodu kad sam u figuraciji tražio put u apstrakciju. Crtež vibrira u raznolikim simboličnim bojama, a temeljna kompozicija naslikana je širokim potezima. Vaše pitanje izgleda jednostavno, ali za autora to pitanje predstavlja težak ispit. Djela su brojna i čak je vrlo teško svega se sjetiti. Možda i činim nepravdu ako neko djelo ističem pred drugim. Zato ću reći: svako djelo pojedinačno najbolji je plod trenutka u kojem je nastalo. Vitraji, mozaici, slike na velikim drvenim ploham, brojne slike na platnu, čitavi ciklusi, sve je to put moje duše i predstavlja u svojoj ukupnosti moje viđenje. Ne izostavljam ništa, od onih početnih crteža, pastela, akrilika, ulja, do nedavno završenog mozaika u župnoj

crkvi Svih Svetih u Sesvetama u Zagrebu, ili mozaika kojeg izvodim u crkvi sv. Nikole Tavelića u Tomislavgradu.

Koja je temeljna poruka koju odašiljete svojim djelima i postoji li neko načelo ili misao vodilja koja vas trajno nadahnjuje u radu?

Kod svakog djela javlja se želja i volja da u potpunosti bude i u svakom pogledu jasno izražena ideja i da bude uklopljeno u moj likovni izričaj i da izvedba bude što je moguće bolja. Umjetnost sama za sebe znak je da u materijalnom svijetu kroz nju djeluje transcendentni svijet čudesnog višeg reda, koji po nama samima ne bi bio moguć niti ostvariv.

Cijeni li se danas umjetnost i je li joj ostavljeno dovoljno prostora u društvenom i medijskom prostoru?

Kulturno je podržavati kulturu i nužno je za umjetnost se žrtvovati. Sve ono što nazivamo nematerijalna baština traži poštovanje i punu svijest o tim vrjednotama. Kultura je duhovni plašt koji narod i pojedinci nose kao najviši domet civilizacijskih vrjednota. Zato se u javnosti uvijek govori o pitanju valorizacije i osobito u medijskom prostoru. U sredstvima priopćavanja često se miješa kultura i tzv. glamur. Glamur je mnogo bliži ukusima šire publike. Kultura traži probranu i kultiviranu publiku.

Sadrži li umjetnički poziv u sebi proročku dimenziju?

Svi smo pozvani na milost, kazao je sv. Pavao. Proroštvo je poseban dar vjerniku. I u umjetnosti znaju se dogoditi najave nečega što se ima dogoditi. Umjetnost živi od sna i snoviđenja, a sni su ponekad i predskazanja.

Imate li svog omiljenog slikara?

Poznajem povijest umjetnosti i nikad se ne bih odlučio samo za jednog umjetnika. Ali mogao bih govoriti o imaginarnoj duhovnoj obitelji u kojoj su i Tizian i Michelangelo, El Greco, Rembrandt, Božidarević, Vidović, Job, Dulčić, Trepše, Meštrović, Kršinić, Rouault, Dufy, itd.

Pored zanimanja kojim se bavite imate li nekakav hobi?

Sav moj umor nestaje na obali mora ili u barci u ranu zoru.

Imate li neostvarenih želja, nešto što bi još u životu voljeli ostvariti?

Neostvareno je sve ono o čemu još sanjam, a snovi su u bojama i u slikama. Nadam se kako će Gospodin dopustiti da sve ono o čemu mislim i pretočim u slike. I nisu uvijek najvažnije dimenzije.

Na kraju, što biste poručili mladim franjevcima i studentima teologije te svim ljudima dobre volje u čije će ruke doći ovaj časopis?

Neka vas prati mir i dobro. Budite strpljivi sami sa sobom i sa svojim kolegama, odgojiteljima, profesorima i poglavarima. Vrlo je važno biti zajedno. Lijepo je bilo razgovarati kroz ovih dvanaest pitanja. U zidinama samostana, u posvećenim prostorima, kao i izvan njih vi ostvarujete Crkvu Kristovu, zajedno sa vjernicima, svatko svojim predanjem u volju Očevu. Neka vam svaki dan bude ispunjen, blagoslovljen!

Od srca vam zahvaljujem na ugodnom razgovoru i želim uspjeh i Božji blagoslov u daljnjem radu.

SVJEDOČANSTVO: SESTRA M. KATARINA ZRNO

Redovnica iz benediktinskog samostana sv. Nikole u Trogiru

razgovarao fra Nikola Dominis

Poziv klauzurne sestre je specifičan i poseban poziv, kako ste se, kada i zašto odlučili na taj poziv?

Nije lako ukratko opisati najvažnije događaje u svom životu, suptilne promjene u doživljavanju sebe i drugih, procese u kojemu su vlastite potrebe i želje iz nesvjesne razine prelazile u svjesnu, smjernice koje su odredile životno putovanje, ali mogu pokušati dati neku siluetu. Doista, kontemplativni život je egzotičan život, u smislu duhovnosti, on intrigira svojom pojavom, pobuđuje zanimanje, no ono često ostaje na površini, izvana, na prilično sigurnoj udaljenosti. U vrijeme kad sam se prvi put susrela s ovakvim načinom života, tj. samo čula za njega i njegovo postojanje, vjerovala sam da tako nešto nije za mene, ali ujedno i slutila neki njegov duboki smisao te osjećala divljenje prema onima koji posjeduju toliku odlučnost, hrabrost i samoodricanje te su spremni u tolikoj mjeri dati prednost onom nevidljivom u odnosu na vidljivo, budućem u odnosu na sadašnje, Drugome u odnosu na sebe. No, život nas često iznenadi, a ponekad i potpuno promijeni naše pozicije u ovom svijetu, a samim tim i poglede na njega, tj. na sve u njemu, uključujući i nas same.

Naime, dok sam u svojoj dvadesetoj godini bila studentica, na početku studija i jednog novog i lijepog životnog razdoblja te su stvari, bar s te strane, izgledale prilično određene i posložene, iznutra je bilo sve drugo, samo ne to. Tamo sam bila na vrhuncu jednog ozbiljnog i dubokog promišljanja o sebi, svom životu i njegovu smislu te o vlastitu pozivu i poslanju. Paralelno s tim, pojačavala se i moja glad za Bogom ili mi je ona samo postajala jasnija. Ubrzo sam shvatila da sam odavno zapustila taj tako bitan odnos za osobno razumijevanje, prihvaćanje i sreću. Odgojena u katoličkoj obitelji u kojoj se redovito odlazilo u Crkvu, govorilo o Bogu i sa svećenicima imalo bliske i prijateljske odnose, pojmovi Crkva, vjera, Bog, nisu mi bili strani. No, u vrijeme puberteta i adolescencije te uslijed ratnih okolnosti zbog kojih sam kroz nekoliko godina bila prisiljena napustiti dom, to nije bilo dovoljno da zadrži prvotni značaj. No, nakon nekoliko godina, točnije u mojoj devetnaestoj – dvadesetoj godini odnos je ušao u novo razdoblje. Poticaj? Nejasni ciljevi,